

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İL GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
MÜDÜRLÜĞÜ

ÇAVDAR YETİŞTİRİCİLİĞİ

**BİTKİSEL ÜRETİM VE SAĞLIĞI ŞUBE
MÜDÜRLÜĞÜNCE HAZIRLANMIŞTIR.**

Yayın No 2013-9

Cavdar Yetiştiriciliği

Türkiye’de çavdar, diğer ürünlerin verimli olmadığı fakir topraklarda yetiştirilir En çok, Orta Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde ziraatı yapılır. Çavdar, daha çok yayla ikliminde yetişir. Kuvvetli kök sistemi olduğu için kuraklığa ve soğuğa dayanma gücü yüksektir. Çavdar unundan yapılan ekmek de buğday ekmeği gibi hafif olur. Buğday ve çavdar ununda bulunan protein karışımları hamurun kabarak esnek ve yumuşak olmasını sağlar. Bu yüzden, başka tahılların unundan ekmek yapılırken hamura buğday ya da çavdar unu katılması gerekir. Besin değeri yüksek olan çavdar başka tahıllarla karıştırılarak hayvanlara da yedirilir. Sapları ambalaj ve el işlerinde kullanılır.

İklim İstekleri

Soğuğa en dayanıklı tahıl olan çavdar kışları çok sert geçen yörelerde bile yetiştirilir ve sonbaharda ekilip ertesi yıl yaz başlarında biçilir. Nem isteği azdır, kök gelişmesi fazla olduğundan yeterli suyu kolaylıkla bulabilir.

-30°C ve daha düşük sıcaklıklara kar örtüsü olmaksızın dayanabilen çeşitleri vardır.

Toprak İstekleri

Çavdar toprak istekleri en az olan tahıl cinsidir. En iyi kumlu-tınlı ve milli topraklarda yetişir. Asitli ve killi topraklarda da yetişebilirler. Bataklık alanların kültüre alınmasında ilk yetiştirilecek bitkilerdendir. Yüksek tuz konsantrasyonuna da dayanıklı olduğundan çoraklaşmış topraklarda yetişebilir. Bu özelliğinden dolayı buğday, arpa, mısır ve pirinç tarımına elverişli olmayan en verimsiz topraklarda bile öbür tahıllardan daha iyi ürün verir.

Yetiştirme Teknikleri

Çavdarın toprak hazırlığı buğday ve arpa gibidir. Çorağı fazla olan yerlerde toprak işlenmesi 25-30 cm derinliğinde yapılmalıdır. Toprak yüzünde birikmiş olan tuzlar alt üst edilir. Şayet çorak topraklarda üstteki tuzlar derin işleme ile alta verilmezse tuz yoğunluğu fazla olan yerde çimlenmez. Çavdar serpmeye ve sıraya ekim yapılır.

Ekim aletleri ile sıraya ekim en iyisidir. Çavdarın dane ağırlığı düşük olduğundan 2-3 cm derinliğe ekilmelidir. Dekara 22-24 kg tohum kullanılmalıdır.

İyi bir verim elde edilebilmesi için güzlük ve yazlık ekimleri erken yapmak en iyisidir. Çavdar, birçok yıllar ard arda ekilebilir. Yalnız verimli olabilmesi için münavebe ister. Kurak bölgelerde genellikle “çavdar-nadas” sistemi yaygındır. Çavdar için en iyi münavebe, patates ve bir yeşil gübre bitkisi ile olan münavebedir. Çavdar yeşil yem veya yeşil gübre amacıyla fiğ ya da üçgülle karışık olarak da yetiştirilebilir. Toprak fazla kumlu ise, yeşil gübre bitkisi ekilir. Güzün erkenden gübre toprağa verilir ve arkasından çavdar ekilir. Çavdar baklagillerden sonra da gayet güzel yetişir. Buğday ve arpanın ön bitki olarak kullanılması, çavdar için pekiyi netice vermez.

Gübreleme

Çavdarın gübre isteği fazla değildir. Çavdar, topraktaki artık besin maddelerinden çok iyi yararlanabilir. Asıl besin maddeleri alımı sapa kalkma sırasında hızlanır. Serin iklim tahıllar içerisinde azot ihtiyacı en az olan çavdardır. İlkbaharda fazla azotlu gübrelerden kaçınmalıdır. Çünkü fazla azot çavdarda yatmaya yol açar. Fosforlu gübreler çavdarda belirgin verim artışı sağlar. Ön bitkinin gübrelendiği tarlalarda gübreye gerek yoktur. Dekara 4 kg azot ve 4-6 kg fosfor verilebilir. Fosforun tamamı ile azotun 1/3 ekimle birlikte, azotun 2/3'ü ise sapa kalkma döneminde verilir.

Sulama

Çavdar bitkisi kökü derine gidebildiği için kendisi ihtiyacı olan suya ulaşabilir. Çavdar bitkisi kurağa dayanıklı olduğu için sulamasız yetiştirilebilir. Toprağın fazla yaş olmasına dayanamaz.

Hastalığı

En önemli hastalığı Clavicepa purpurea mantarının sebep olduğu çavdar mahmuzu hastalığıdır. Korunmak için, münavebeli ekim yapılmalı ve hastalıklı bitkilerin başak bağlamadan önce sökülüp yok edilmesi gerekir.

Hasat ve Harman

Çavdarın çiçek kavuzları taneyi gevşek tuttuğundan ve dış kavuzlar dar olduğundan tane dökme önemli bir sorundur. Bu nedenle çavdarın hasat zamanının seçimi önemlidir. Orak veya tırpanla hasat sarı olum dönemi sonunda; biçerdöverle hasat ise tam olum dönemi başında ve günün erken saatlerinde yapılmalıdır.

GENİŞ BİLGİ İÇİN

İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüklerine Başvurunuz

Atalar Mah. Ömer Nasuhi Bilmen Cad. No:11

Tel:0(442) 2352270-71 Fax:0(442) 2351054

www.erzurum-tarim.gov.tr